

Turai Laura

„Érheti szebb fény?, aranyló, kit sújt az Ég?”

Dobozi Eszter: Túl a rákbarakkon

A *Túl a rákbarakkon* kettős értelmében is eleget tesz címe keltette várakozásunknak. Erről a paradoxonokra épülő regényről lehullanak a mai kor divatos és tűnékeny mázai, mikor olyan dimenziókba vezérel minket, ahová magunktól egy pillanatra sem vágynánk, és ha már jártunk arra, tudjuk mindazt, ami túlmutat napi poklaink bugyrán: a legnagyobb szenvedés és az öröm egy tőről fakad. Dobozi Eszter költőnő, ahogy eddig megjelent szociográfiáiban, első regényében is a dokumentarista meg nem alkuvó pontosságával tárja eléink egy súlyos beteg, életében fontos pozíciót betöltő nő, családanya alászállását a test nyomorába. Amíg tehát fölsejlik számunkra a kivezető út, addig valami olyan élménynek leszünk részesei, ami talán egy galaktikus utazáshoz lehetne hasonlítható. E nagyon vázlatos összefoglalóhoz műfaji megjelölésként – Vasy Géza meghatározásával élve – a dokumentumpróza-kötetet adhatjuk. A narrátor Angelika, az ő naplóját bocsátja közre a szerkesztő, B. D., a kórházi ismerős.

Nem újdonság, hogy a rák: korunk betegsége. De mit kezdhetünk ezzel a jelenséggel és mit kezd vele súlyos regénykrónikánk Angelikája?

A műben is idézett híres orvos-író, Thorwald Dethlefsen a rákot társadalmunk kórképeként aposztrofálja: a nagyvállalatok éppúgy terjednek-szaporodnak, elpusztítva a „kisembert”, mint a rákos sejtek, a neoplazmák. Dobozi Eszter regénye is továbblép az egyén szenvedéstörténeténél: a jelen kórházügy ecsetelésével mintha nagyítóval látnánk bele a rákos sejtek működésébe. Mégis, a finoman végig jelenlévő kiindulópont itt nem más, mint egy személyes ügy, a nagymama halála. Így lépünk át a személyesből később a személytelenbe. Ezúttal a hiány úrfolyosóján. Angelika akkor veszi észre magán a daganatot először, mikor nagyanyja temetéséről hazaérkezik. Meglepő, de később egy időre magától eltűnik... A művön végigvonulnak létünk alapvető kérdései – s a választ, amikor van, sokszor maguk a történések adják. A napló így kezdődik: „*Most már tudom, hogy betegségeink együtt keletkeznek legelső félelmeinkkel.*” Halálfélelem? A veszteség félelme? Atok? A nagyanya így válik a betegség diagnosztizálása után az anyaggal való iszonyú szembenézés kiváltójává és később is átsejlik a kemoterápiától lecsupaszított fejbőrön. Anélkül, hogy hosszan taglalnánk az orvoslás különböző módszereit, talán nem hiábavaló megemlíteni azt az „új medicinának” nevezett módszert, amivel napjainkban telve az internet. (www.ujmedicina.hu) E szerint a teória szerint minden betegségnek meghatározott központja és lenyomata van az agyban, maga a betegség pedig mindig egy lelki konfliktusra vezethető vissza. Így például egy daganat nem más, mint átmeneti tünet, mely a kiváltó ok (azaz a lelki konfliktus) megszűnésével visszafejlődik. Az erre kidolgozott gyógyszerek nélküli gyógyulási esélyt 90%-ra teszik. Lehetséges, hogy nem a tünetekre, hanem az okokra kéne koncentrálni? A regényben ez a kérdés is egyre fölmerül, ahogy mintegy krisztusi stáci-

ókként jelennek meg a mai kórház gépiesen továbbforduló helyszínei, és tanúi leszünk egy lélek iszonytató és megrendítő küzdelmeinek. Nyilvánvaló, hogy a szerző rendkívül közel áll hőséhez, így mi is bőrkön érezzük a megpróbáltatások rettenetes gyúródéseit, a betegség fémes ízét. Vákuumként szippantja be az olvasót a valóság levegője. Itt a kórház kiszolgáltatottsága újra gyerekké teszi a szenvedő embert, kivéve kezéből az irányítást. Az egészségügy mint iparág tűnik elénk, mely iparágban a kezelés fájdalommasabb, mint maga a betegség.

Angelika fontos vezető pozíciót betöltő asszony egy cégnél, akire ezért mintegy váratlanul szakad rá millió teendője közt a betegség. A mű minden más szereplő ellenére mondhatni egyszereplős, leíró jellemrajz kevés található, a karakterek önmagukat rajzolják kíméletlenül, sokszor csak egy-egy megnyilvánulással. Ilyen megnyilvánulás azé a doktornőé, aki a gyógyulás latolgató esélyeire csak „göcögni” képes. Az ő lelkiállapotát is érzékeny elemzés kíséri: az anyagba merülés napi irtózata nem lehet üdvözítő érzés egy sokat tapasztalt szakember számára sem. Mégis fölmerül a kérdés: ki a boldogabb? A halott reményű szakember vagy az élő reményű páciens? Vathy Zsuzsa lényegre törő ismertetőjében megjegyzi, hogy amiért nem tudjuk letenni a könyvet, az éppen ez a pillanatra ki nem hunyó remény.

A főszereplő nő jelleme, mint az lenni szokott, a megpróbáltatásokhoz való viszonyában (tehát a mű legsűrűbb pontjain) mutatkozik meg legélesebben. Rendkívüli és rendíthetetlen karaktere éppoly erős, amilyen érzékeny. Gyógyulása erőteljes vonásokkal megfestett énképével válik egyre teljesebbé. A Per Gynt-i hagymahéjak a hajszórzettel együtt hullnak le a szemünk láttára, a kemoterápiás infúzió az alázat olaját fecskendezi, és így dereng föl ismét Krisztus képe a kórházi neonfényben. Rémületes erejű képek bontakoznak ki előttünk az emberi organizmus mélyvilági kínjairól, amit fájdalommentes perceiben sejteni nem mer sem a test, sem a lélek.

Megtudjuk, hogy Angelika számára az élet korábbi infúziói is méreggel voltak tele – most valós vagy képzelt ellenségeivel való benső küzdelmeiben Dávid zoltarához, Kecskeméti Végh Mihály könyörgéséhez fordul. De a sok gyógyszer-méreg közömbösítheti-e az eddig magába szívott mérget? És hol áll meg e mérgek ereje? Megáll-e az „én” küszöbén? Meddig nem gyilkosság? Felismeri-e még önmagát? Töprengéseiből a megbotásítás fénye mutat járható utat.

Jótkony gyógyszernek bizonyul az eddig is jól bevált munka, kötelességtudata, rendszertete töretlen, bármennyire is próbálják megtörni a szkeptikusok. A test pokoli kínjai közepette – melyhez olykor elég egy szilva, vagy egy puszta „látvány” – minden szalmaszálát megragad: kételkedve bár, de természetgyógyászhoz fordul. Mit adhat egy ilyen gyógyító? A csonkítás helyett a benső erőkre, az önerőre való hagyatkozást javallja, visszaadva a kézből kivett kormányt. Az eddig külsőséges, mert csak a testre vonatkozó kérdések után elérkeztünk a benső bizalmi kérdéshez. Hirtelen minden egyszerűnek tűnik.

Másik, de mint kiderül, gyenge szalmaszál a már rövidítésében igen „rosz” sugallatú Rákbetegek Országos Szövetsége, de megtudjuk, hogy például a pécsi orvostudományi egyetem egy készítménye és más természetes szerek is hatásosak. Konkrét, valós tényanyagokra támaszkodik tehát a mű, habár dokumentumjellege nem egyes adatok felsorakoztatása miatt hangsúlyos. Maga a kórtörténet mint testi és lelki röntgenfelvétel teszi azzá. A szerző megfogalmazásában: „*filozofikus felfogásban előadott kórtörténet. Pszichologizáló áthallásokkal.*” Ha nem is tudjuk meg, hogy magát a betegséget (melyre az orvosok csak „széttárják karjukat”) mi okozta, a mélyreható önelemzés mégiscsak gyógyerejűnek bizonyul. Megelevenedik a múlt is (talán a megdermedt ráksejtek is megmozdulnak?): a politika (ami állandó feszültségforrás egészen a III/III-as ügynökök titkos jelentésétől a jelen ragadozóig), a munkahelyi áskálódások, „volt szerelmek”, hiányérzetek. Különösen

megindító az a leírás, melyben Angelika visszaemlékezik régi, magányos életének arra a mozzanatára, mikor a kozmetikusnő érintésére mint „a másik ember érintésére” a sok nélkülözéstől váratlanul, önkéntelenül forró könnyek ömlöttek végig arcán.

A viszontagságok közepette Angelika rádöbben arra, hogy a világ telve segítőkész, jó emberekkel. Persze mindez távolról sem olcsó, giccses elérzékenyülések formájában történik – bőségesen megfizeti az árát. Nem kevés viszont az sem, amit a fizetségért cserébe kap, arra is ráébredve, hogy a kellemes tekintet legalább olyan gyógyító, mint sok minden más. Talán éppen ezért, hogy a felszínes tapasztalatoknál is mélyebbre képes látni, felismerve egy tanyasi asszonyban az igazi jólelkűséget, amit sok „jölöltözött, ápolt, szépséges hölgyecskében” hiába keresne. A műtét utáni ébredés Angelika számára egyben az arra való ráébredés, hogy mennyi jószág van az emberekben. Nem esik távol a szerzőtől egyfajta sajátos fekete humor sem, időről időre váratlanul lepve meg az olvasót, és legtöbbször a legkilátástalanabbnak tűnő helyzetekben.

A betegség zűrzavarát a sokféle, van hogy egymásnak szögesen ellentmondó gondolkodás, orvosi tanács is jól érzékelteti. Mit tegyen a beteg, mikor esetleg saját bőrén tapasztalja, hogy bizonyos ételek nem tesznek jót szervezetének, de a kórház nemhogy személyre szabott, de betegségre szabott étrenddel sem szolgál. A gépezet nem néz le senkire (kivéve azt a néhány ápolónőt, orvost, akinek mindig van kedves szava). Aki egyszer a futószalagra került, tökéletesen épen többé nem kerülhet le róla. Ahogy az agyonszennyezett levegőt is születésünk óta egyre szívjuk – van más választásunk? Hogyan kerülhető el a fertőzés a mérgek nagy laboratóriumában? Több a kérdés, mint a megnyugtató válasz, de talán a kérdések itt a földön még fontosabbak, és azért válasz is, tanács is bőven akad: a természetgyógyásztól megtanuljuk, hogy a szervezet hét és nyolc között este és reggel a fájdalomra a legkevésbé érzékeny, hogy nincs női szolidaritás, hogy az ember a betegség által korábbi állapotaiba csúszik vissza, hogy mi mindent elfogad, ha csapás éri, és hogy van olyan ország, ahol nincs más emberhez méltó választás, mint a világgal folytonosan szemben menetelni. Olyan finom életpezódoknak lehetünk tanúi, melyek megmaradnak emlékezetünkben: a férfié (B. D.) és nagynénjéé, akiket szemlélve a betegként várakozó Angelika észreveszi, hogy itt a figyelem és gondoskodás „pazarlása” úgy hull vissza az ápoló férfira, hogy úgy tűnik, már nem is a beteg számára fontos az ápolás. De a barátok mellett sok más embertípus is megjelenik: így Zsuzsika, a betegségeiről fecsegni mindig kész asszony, valamint a hízelkedők és az igaz támogatók sora.

Angelikát a sok fájdalom Istenhez űzi – keresi protestáns, katolikus templomokban. Ha emitt nem gyűjthet gyertyát, megteszi amott. Ha a templomban nincs gyógyulás, férjével Tápiószentmárton csodatévő dombjára indul. Ha hiányzik Mária, protestánsként is hozzá kiált. Hitében nem kirekesztő, az egyetemes vonzza. A gyógyulás útján a költészet egészen magával ragadja – az újjászületés fájdalmában mintha az öröm eufórikus ígéretét is sejtene:

*„Olyanná lettem, Uram, / mint a lenge, vízi lények. Hogy átvilágít a nap, / oly áttetsző vagyok.”
Idézi a verset, amit valaki „az internetre tett fel”.*

Dobozi Eszter egy olyan főhőst állít elénk, aki éppúgy, mint megalkotója, sosem elégszik meg, tehát még betegségében sem, a kevesebb lelki táplálékkal (például a kórházi kereskedelmi tévé-, rádiócsatornákból ömlő szennyel), mert útmutatásában – ahogy azt költészetében is tisztán láthatjuk – csakis az igazi gyémánt fényére tud rezonálni. A regény is eljut a legtisztább levegőjű költészet csillámlásáig. *„Mi is az igazi nyomorúság! Mi mindent kell még elszenvedni az életért? Az életben maradásért. Meddig lehet még fokozni a gyötrelmeket? A testit, a lelkit”* – szól Angelika. A költőnő válaszában pedig már magunk előtt látjuk a lelket a szentély ellenállhatatlan vonzásában. Már csak annyit kérdezhetünk a főhősnővel együtt: hogyan lehetséges, hogy ennyi borzalomból ennyi szépség csillanjon elő? A test

kínjai a töretlen lelket ellenállhatatlan imába taszítják. A szenvedés mint megszentelt áldozat meghozza gyümölcsét. Az emésztő benső tűz kínjainak mindent elsöprő lobogása a későbbi végtelen örömtől csillámlik már az Angelika által idézett versben, melynek szerzőjét elfelejtette feljegyezni...

*Barokk madonnaként kószál a kertben,
és hívja őt, és vonja őt a szentély,
mely ül fenn trónusán: csepp föld födetlen
homlokán. Ott időz, mint régi vendég.
Belül a tűz – azé, kit fölszögeztek –
tűhegynyi folt. Érheti szebb fény,
aranyló, kit sújt az Ég? S csüggedőn bár,
ezüstbe szöve nő a fű hol ő jár.*

(Magyar Napló, 2008)

E számunkat nyomta és kötötte az AS-Nyomda Kft. Szilády Üzem

axel springer ■■

6000 Kecskemét, Mindszenti krt. 63.
Tel.: +36 76 481 401; Fax: +36 76 481 204
E-mail: szilady@axelspringer.hu
www.as-nyomda.hu; www.szilady.hu

Folyóiratunk megjelentetését a Nemzeti Kulturális Alap

nka
Nemzeti Kulturális Alap

és a

József Attila Kulturális és Szociális Alapítvány
támogatja.